

ARCHITEKTURA

CZASOPISMO TECHNICZNE
TECHNICAL TRANSACTIONS

ARCHITECTURE

WYDAWNICTWO

POLITECHNIKI KRAKOWSKIEJ

3-A/2010

ZESZYT 6

ROK 107

ISSUE 6

YEAR 107

BEATA MAKOWSKA*

NOWE TENDENCJE W PROJEKTOWANIU PRZESTRZENI PUBLICZNYCH

NEW TENDENCIES IN PUBLIC SPACES DESIGN

Streszczenie

Współczesne projekty przestrzeni publicznych stwarzają lepsze warunki do spędzania wolnego czasu dla mieszkańców i turystów w miastach. Ludzka skala, rzeźba terenu, woda, piękno projektowanych form i użytych materiałów tworzą miejsca, w których ludzie chętnie przebywają, dobrze się czują. Program funkcjonalny jest dopełnieniem atrakcyjności i różnorodności przestrzeni, także w przypadku istniejących już założeń. Dzięki temu przestrzenie publiczne stają się miejscem dialogu między ludźmi, ale także kontaktu z naturą i przeszłością.

Słowa kluczowe: przestrzeń publiczna, architektura, detal

Abstract

Contemporary projects of public spaces create better conditions for spending free time for inhabitants and tourists in cities. Human scale, form of the landscape, water, beauty of designed forms and materials used create places where people willingly spend their time and feel well. A functional programme is a supplement to the attractiveness and variety of spaces, also in the case of existing projects. Thanks to this, public spaces become a place of dialogue between people, but also enable contact with nature and the past. They have convenient conditions for integration and communication between people, which is particularly important in cities, where positive examples are rare.

Keywords: public space, architecture, detail

* Dr inż. arch. Beata Makowska, Samodzielny Zakład Rysunku Malarstwa i Rzeźby, Wydział Architektury, Politechnika Krakowska.

1. Wstęp

Najciekawsze współczesne przestrzenie publiczne są tak projektowane, aby umożliwiły łatwą orientację i identyfikację obszaru miasta [2]. Różnorodność materiałów i zieleni, a także mała architektura pozwalają na uzyskanie zmiennej stymulacji środowiskowej percepcji przestrzeni. Ich wartości artystyczne i zdolność oddziaływania na emocje ułatwiają identyfikację i zapamiętywanie form i tworzą charakter miejsca [3]. Zachowana jest w nich równowaga między przestrzeniami, których celem jest integracja ludzi w otoczeniu historycznej i współczesnej architektury a przestrzeniami zielonymi pozwalającymi na prywatność w środowisku naturalnym. Są miejscami łączącymi społeczne wydarzenia z intymną codziennością mieszkańców miast, wielokulturowość z odrębnością, gdyż jak pisał Bohdan Jałowiecki „przestrzeń publiczna jest strefą wolności, gdzie każdy mieszkaniec może czuć się swobodnie, generując obrazy i dźwięki, dostarcza bogatej różnorodnej informacji oraz wielu zmysłowych wrażeń”¹.

Nowe przestrzenie publiczne są atrakcyjne nie tylko dla turystów, ale także mieszkańców. Jest to niezwykle ważne, ponieważ place, skwery, ulice – wcześniejsze miejsca spotkań ludzi – tracą swoje pierwotne znaczenie. Rolę podtrzymywania więzi społecznych spełnia obecnie w znacznym stopniu Internet. Powoduje to osłabienie więzi jakie wcześniej łączyły mieszkańców ze strukturami miejskimi. Jak pisała Ewa Rewers „przestrzeń miejska jest znakomitym, wielowarstwowym i wielofunkcyjnym lustrem teraźniejszości”². Dlatego niezwykle ważne jest, aby nowe przestrzenie publiczne stanowiły atrakcyjną konkurencję dla nowych środków komunikacji i centrów handlowych tak, aby ludzie mogli się spotykać w przestrzeni realnej, a nie tylko wirtualnej. Z drugiej strony projektuje się je tak, aby zapewnić dostęp do Internetu i można było z niego korzystać w otoczeniu naturalnym (One-North Park w Singapurze, 2006).

2. Nowe przestrzenie publiczne

W ostatnich latach powstało wiele interesujących przestrzeni publicznych wykorzystujących nowe źródła inspiracji i materiały. Dzięki reorganizacji nadbrzeży rzek i morza stanowią one tereny zbliżające mieszkańców do natury (Forum Park w Barcelonie, 2004), a także miejsca do prezentacji dzieł sztuki (Grand Plaza w Melbourne, 2004). Są przestrzeniami, gdzie mieszkańcy mogą uprawiać sporty, a dzieci mogą bawić się na oryginalnych placach zabaw i przy fontannach. Projektowane przy nich ogrody oddzielają mieszkańców od uciążliwego hałasu (ogród miejski w Weingarten, 2004), a usytuowane w podziemiach nowe miejsca parkingowe (plac w Arles-sur-Tech, 2004) ułatwiają do nich dostęp. Place i skwery projektuje się tak, aby jak najpełniej integrowały się z miastem, były blisko miejsca zamieszkania ludzi. Są one oświetlone w nowatorski sposób, dzięki czemu mają inne oblicza w dzień i w nocy. Sterowane komputerowo oświetlenie (Ferstplassen w Bergen, 2004), wykorzystujące innowacyjne materiały i formy, często prowadzone w posadzce, tworzy świeteczny nastrój w mieście [5]. Dzięki temu przestrzenie te przyciągają ludzi zarówno w dzień, jak i w nocy.

Sprawdzone wzorce przestrzeni publicznych w miastach historycznych, takich jak Wenecja, stanowią niezmienną inspirację dla współczesnych twórców (il. 1). Plac Św. Marka, a właściwie sytuacja kiedy bywa on zalewany wodą, zainspirowała autorów JML Consultant, którzy zaprojektowali Place de la Burce w Bordeaux (2006). To co w Wenecji stanowi problem, tu stało się atrakcją – dzięki systemowi pomp w podziemiu można kontrolować i filtrować wodę, błyskawicznie zalewać plac wodą lub go osuszać, która kiedy paruje tworzy interesujące efekty. Podobnie Florencja (il. 2) z ulicami handlowymi i otaczającymi je kramami stanowi inspirację dla nowych projektów. Przestrzenie publiczne – ciągi piesze – są miejscem, w sąsiedztwie których zlokalizowane są tereny wystawiennicze (park wystawienniczy w Wernigerode, 2006).

Zapewniając znakomity transport publiczny, także dla osób niepełnosprawnych, możliwe było wyeliminowanie uciążliwego ruchu kołowego w centrach miast. Przykładem jest Montpellier ze świetnie zorganizowanym transportem tramwajowym i autobusowym (il. 6).

Ważne są także programy rewitalizacji historycznych obszarów. Istniejące przestrzenie publiczne muszą być atrakcyjne o każdej porze roku, dlatego ważne jest rozszerzanie ich funkcji. Place Paryża w zimie przyjmują formę nowych terenów rekreacyjnych. Tworzy się tu wielkie lodowiska, na których mieszkańcy chętnie spędzają wolny czas (il. 3–4).

3. Parki przy muzeach jako alternatywne przestrzenie publiczne

We współczesnych miastach istnieje potrzeba utrzymania i pielęgnowania publicznych założeń ogrodowych. Przykładem jest Paryż, gdzie parki publiczne podnoszą atrakcyjność przestrzeni, są istotną częścią planowej polityki władz miasta [1]. Odgrywają one ważną rolę w popularyzacji ekspozycji muzealnych, a także w procesie transformacji zdegradowanych, poprzemysłowych obszarów śródmiejskich [7]. Na szczególną uwagę zasługują paryskie ogrody znajdujące się w sąsiedztwie muzeów, które cechuje silny indywidualizm i nowatorskie tendencje. Na przykład w ogrodzie przy Musée du Quai Branly (il. 5) stworzono atmosferę środowiska naturalnego, w którym powstała sztuka prymitywna, natomiast w ogrodzie znajdującym się przy Muzeum Wieków Średnich odtworzono klimat średniowiecza, nawiązując do tradycji miejsca i jego historii. Kontrast przestrzeni miejskiej i ogrodów tworzy niepowtarzalny charakter. Wzbogacają one miasto o nowe przestrzenie zielone niezwykle potrzebne w zatłoczonej metropolii. Stworzony w nich duch miejsca wpływa na osoby w nim przebywające, przenosi je w inny czas i inną przestrzeń. Ogrody paryskie prezentują oryginalne pomysły, zaskakujące skojarzenia, wykorzystują osiągnięcia nowoczesnych technologii. Są rodzajem scenografii symbolicznie przenoszących zbiory muzealne w przestrzeń miasta. Zarówno forma, treść, funkcja, technologia, jak i materiały współtworzą tożsamość miejsc. Otwarcie muzeów na przestrzeń miasta powoduje wzrost zainteresowania ich zbiorami, przyciąga nowych zwiedzających, stanowi również atrakcyjną przestrzeń do odpoczynku dla mieszkańców Paryża.

4. Rewitalizacje i adaptacje terenów poprzemysłowych na przestrzenie publiczne

W ostatnim okresie powstało wiele przestrzeni publicznych i parków wykorzystujących dawne zrewitalizowane tereny poprzemysłowe. Przykładem jest Landschaftspark Duisburg-Nord w Zagłębiu Ruhry, gdzie zaadaptowano budowle przemysłowe do celów rekreacyjno-sportowych i kulturalnych. W 1989 r. profesor Latz stworzył projekt parku krajobrazowego z wielofunkcyjnymi obiektami i terenami. Przy niewielkich nakładach finansowych dokonano odnowy krajobrazu przemysłowego, który dzięki panującej tu ciszy i równocześnie dzięki różnorodności organizowanych wydarzeń kulturalnych stał się atrakcyjny dla spędzających w nim wolny czas ludzi. Rośliny, woda wzbogacają powstałe tu publiczne przestrzenie w ciągu dnia, a instalacje świetlne i organizowane tam wydarzenia kulturalne w nocy.

Podobnie w znakomity sposób wykorzystano pozostałości po przemyśle na Bornholmie, gdzie istniała bogata tradycja wydobywania kamienia. Zamknięte kamieniołomy stworzyły interesującą, niemal naturalną scenografię dla nowych terenów rekreacyjnych. W okolicy Hammer w północnej części wyspy wcześniejsze kamieniołomy, czynne w latach 1880–1914, zamieniono na sztuczne jeziora – Opal Lake i Crystal Lake. W jeziorze Opal można pływać, można także wspinać się po skałach znajdujących się w sąsiedztwie. Przygotowano tu ponad 30 tras wspinaczkowych. Podobnie utworzone jeziora Ruby, Emerald i Sapphire położone koło Hasle są sztuczne. Jezioro Ruby Lake powstało po wydobyciu węgla brunatnego w latach 1942–1948, a jeziora Emerald i Sapphire powstały na początku XX w., kiedy wydobywano tu glinę służącą do produkcji dachówek. Wszystkie trzy jeziora stanowią ciekawe przestrzenie publiczne w naturalnym krajobrazie.

5. Podsumowanie

Wspomniane nowe projekty stwarzają lepsze warunki do spędzania wolnego czasu dla mieszkańców i turystów w miastach. Ludzka skala, rzeźba terenu, woda, piękno projektowanych form i użytych materiałów tworzą miejsca, w których ludzie chętnie przebywają, dobrze się czują. Program funkcjonalny jest dopełnieniem atrakcyjności i różnorodności przestrzeni, także w przypadku istniejących już założeń. Dzięki temu przestrzenie publiczne stają się miejscem dialogu między ludźmi, ale także kontaktu z naturą

i przeszłością. Stworzono w nich dogodne warunki dla integracji i komunikacji między ludźmi, co jest szczególnie ważne w miastach, gdzie stanowią nieliczne pozytywne przykłady.

Przypisy

¹ B. Jałowiecki, M., Szczepański, *Miasto i przestrzeń w perspektywie socjologicznej*, Wyd. Scholar, Warszawa 2006, s. 425.

² E. Rewers, *Post-polis*, Universitas, Kraków 2007, s. 305.

Praca naukowa częściowo finansowana ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w latach 2007–2010 jako projekt badawczy.

1. Introduction

Most interesting modern public spaces are designed in a manner enabling easy orientation and identification of a particular city area [2]. Variety of materials and greenery as well as landscape architecture allow for obtaining varying stimulation for environmental perception of space. Their artistic values and the possibility of influencing emotions facilitate identification and memorisation of forms, as well as create the character of a place [3]. They maintain a balance between spaces whose purpose is integration of people in the environment of historical and modern architecture, and green areas which allow for privacy in the natural environment. These are places combining social events with intimate every-day life of city dwellers and linking multi-nationality with separateness; according to Bohdan Jałowiecki, "public space is the sphere of freedom where every inhabitant can feel at ease; by generating images and sounds, it provides a variety of information and multiple sensory experiences"¹.

New public spaces are attractive not only for tourists, but also for inhabitants. This is very important due to the fact that squares and streets – previous meeting places of people – lose their original significance. Currently, the Internet performs the role of supporting social relations in a large degree. This results in the weakening of ties which previously connected people with municipal structures. According to E. Rewers "the urban space is an excellent, multi-layered and multi-functional mirror of the modern times"². Therefore, it is very important for the new public spaces to constitute attractive competition for the new means of communication and trade centres, so that people can meet in real space, not only virtual. On the other hand, they are designed in order to ensure Internet access so that it can be used in natural surroundings (One-North Park in Singapur, 2006).

2. New public spaces

Recent years are marked with emergence of numerous interesting public spaces which make use of new sources of inspiration and materials. Thanks to reorganisation of river banks and sea shores, they constitute areas which bring inhabitants closer to nature (Forum Park in Barcelone, 2004), and also serve as places for presentation of works of art (Grand Plaza in Melbourne, 2004). These are spaces where inhabitants can practice sports, where children can play at original playgrounds and near fountains. Gardens designed in their vicinity separate inhabitants from tiresome noise (Park City in Weingarten, 2004), whereas underground parking spaces facilitate access to them (Squere in Arles-sur-Tech, 2004). Squares are designed in a manner ensuring full integration with the city and located close to places where people reside. They are lit in an innovative manner, thanks to which they have a different appearance at

daytime and at night-time. Computer-controlled lighting, making use of innovative materials and forms, often led inside floors, creates a festive mood in the city (Ferstplassen in Bergen, 2004). Thanks to this, public spaces attract people both during the day and at night-time [5].

Verified patterns of public spaces in historical cities such as Venice constitute an invariable inspiration for modern creators (Ill. 1). St. Mark's Square, and in particular the situation when it is flooded with water, was inspiring for JML Consultants designers which have designed Place de la Burce in Bordeaux (2006). Venice's problem became its attraction: thanks to a system of pumps located underground it is possible to control and filter the water, flooding or drying the entire square at will; the evaporating water creates interesting effects. Similarly, Florence with its trade streets and merchants' stalls provides inspirations for new projects (Ill. 2). Public spaces – pedestrian thoroughfares – are places where exhibition areas are located (Exposition Park in Wernigerode, 2006).

By ensuring excellent public transportation (also for disabled people), it was possible to eliminate burdensome vehicular traffic in city centres. An example in this case is provided by Montpellier, where tram and bus transportation has been organised in an excellent manner (Ill. 6).

Revitalisation programmes of historical areas are also important. The existing public spaces have to be attractive at every time of year, therefore it is crucial to extend their functions. In winter, Parisian squares transform into new recreational areas. Huge skating rings are created there, where inhabitants willingly spend their leisure time (Ill. 3–4).

3. Parks Near Museums as Alternative Public Spaces

Modern cities display a clear need for maintaining and taking care of public gardens. A good example is provided by Paris, where public parks increase the attractiveness of space, and are an important part of the planning policy of city authorities [1]. They play an important role in popularisation of museum exhibitions, as well as in the process of transformation of degraded, post-industrial downtown areas [7]. Special attention should be given to Parisian gardens located in the vicinity of museums, which have strong individual features and display innovative tendencies. For example, the garden by Musée du Quai Branly (Fig. 5) recreates the atmosphere of natural environment where primitive art was created, whereas the garden by the Museum of Middle Ages reproduces Medieval climate, making references to the tradition of the place and its history. The contrast between the municipal space and the garden is striking. Gardens enrich the cities with new greenery areas, which are so desperately needed in crowded metropolises. *Genius loci*, created by them, influences people who spend their time in such places and transfers them to other times and other space. Parisian gardens present original ideas, make use of striking associations and exploit the achievements of modern technology. They are a set design, symbolically transferring the museum collections to the city space. The form, the content, the function, the technology, as well as the materials jointly create the identity of places. Opening of museums onto the city space leads to an increased interest in their collections, attracts new visitors and also constitutes an attractive space for relaxation for the inhabitants of Paris.

4. Revitalisation Projects and Adaptation of Post-Industrial Areas for Public Spaces

Recently, a number of public spaces and parks have been created which make use of former revitalised post-industrial areas. A good example is Landschaftspark Duisburg-Nord in the Ruhr Basin, where industrial buildings were adapted for recreational, sports and cultural purposes. In 1989, Professor Latz created a design of a landscape park with multi-functional facilities and areas. With the use of meagre financial outlays, the industrial landscape was renovated. The quietness of the area and at the same time the variety of cultural events that are organised here make it attractive for people who come

here to spend their free time. Plants and water enrich the public space during the day, whereas lighting installations and cultural events perform this role at night.

A similar excellent example of making use of industrial remnants is Bornholm, which has a tradition of stone mining. The closed quarries created an interesting and almost natural set design for the new recreational areas. In the vicinity of Hammer in the northern part of the island, the former quarries, which used to operate between 1880 and 1914, were transformed into artificial lakes – Opal Lake and Crystal Lake. It is possible to sail at Lake Opal, and also climb the surrounding rocks. There are over 30 climbing routes. Similarly, Lake Ruby, Emerald and Sapphire, located near Hasle, are artificial. Lake Ruby was created in place of a brown coal mine between 1942 and 1948, whereas Lake Emerald and Sapphire came to being at the beginning of the century when clay used for production of roof tiles was extracted here. All three lakes constitute interesting public spaces in the natural landscape.

5. Conclusions

The above-mentioned designs create better conditions for spending free time for inhabitants and tourists in cities. Human scale, form of the landscape, water, beauty of designed forms and materials used create places where people willingly spend their time and feel well. A functional programme is a supplement to the attractiveness and variety of spaces, also in the case of existing projects. Thanks to this, public spaces become a place of dialogue between people, but also enable contact with nature and the past. They have convenient conditions for integration and communication between people, which is particularly important in cities, where positive examples are rare.

Endnotes

¹ B. Jałowiecki, M., Szczepański, *Miasto i przestrzeń w perspektywie socjologicznej*, Wyd. Scholar, Warszawa 2006, s. 425.

² E. Rewers, *Post-polis*, Universitas, Kraków 2007, s. 305.

Literatura/References

- [1] Baljon L., *Paris as a laboratory for the park of 21st century*, *Topos*, 19/1997, 75-82.
- [2] Gyurkovich J., *Mieszkać w mieście*, *Materiały Sesji Naukowej w Zakopanem*, Wyd. PK, 2000, 72-73.
- [3] Gyurkovich J., *Znaczenie form charakterystycznych dla kształtowania i percepcji przestrzeni*, *Monografia 258*, Kraków 1999.
- [4] Jałowiecki B., Szczepański M., *Miasto i przestrzeń w perspektywie socjologicznej*, Wyd. Scholar, Warszawa 2006.
- [5] Losants A., Santos Quartino D., Vranckx B., *Krajobraz miejski. Nowe trendy, nowe inspiracje, nowe rozwiązania*, *Top Mark Centre*, Warszawa 2008.
- [6] Rewers E., *Post-polis*, Universitas, Kraków 2007.
- [7] Zachariasz A., *Parki miejskie jako ważny element przestrzeni publicznych współczesnego miasta*, *Materiały X Międzynarodowej Konferencji Naukowej IPU, Czasopismo Techniczne*, Kraków 2005, 375.

II. 1-6. Przestrzenie publiczne – Wenecja, Florencja, Paryż, Montpellier (fot. autor)

III. 1-6. Public spaces – Venice, Florence, Paris, Montpellier (photo by author)